

سوره بیست و چهارم - نور

این سوره در مدینه نازل شده و ۶۴ آیه دارد.

به نام خداوند بخشنده مهربان

این سوره‌ای است که نازل کردیم و احکامش را واجب قرار دادیم و در آن آیات روشنی فرورستادیم که پند گیرید! زن و مرد زناکار را هر یک صد تازیانه بزنید و اگر به خدا و روز قیامت ایمان آورده‌اید در اجرای احکام الهی بر آنها رأفتی ننمائید. باید گروهی از مؤمنان ناظر بر اجرای این کیفر باشند! مرد زناکار جز با زن زناکار یا زن مشرکه ازدواج نکند و زن زناکار را جز مرد زناکار یا مشرک به همسری نگیرد و نکاح با آن بر مؤمنان حرام می‌باشد! (۱- ۳)

کسانی که زنان پاکدامن را به زنا نسبت دهند و آنگاه چهار گواه نیاورند هشتاد تازیانه به آنها بزنید و هیچوقت شهادتی از آنها نپذیرید که آنها فاسقاند! مگر آنهایی که بعد از آن توبه کنند و در مقام اصلاح اعمال خود برآیند که خدا آمرزگار مهربان است. و کسانی که زنان خود را متهم به زنا کنند و گواهی جز خویشان ندارند یکیشان چهار بار به خدا شهادت دهد که راست می‌گوید. و شهادت پنجم این که اگر دروغگو باشد لعنت خدا بر او باد! و چهار بار شهادت زن به خدا که شوهرش دروغگو است مجازات را از او ساقط می‌کند! شهادت پنجم آن که اگر شوهرش راستگو باشد غضب خدا بر او باد! و اگر فضل و رحمت خدا شامل حال شما نمی‌شد (عذاب شمارا می‌گرفت) و خدا توبه‌پذیر فرزانه است! (۴ - ۱۰)

کسانی که این دروغ بزرگ^۱ را بستند گروهی از خود شما هستند. شما آن را بر خود شر میندازید بلکه به خیرتان است. به هر یک از آنها جزای گناهش می‌رسد و بر آن کس که قسمت اعظم این گناه را مرتکب شده‌است عذاب بزرگی خواهد بود! چرا مردان و زنان مؤمن هنگامی که این دروغ را شنیدند به خویشان گمان خیر نبردند و نگفتند این تهمت آشکار است! چرا چهار شاهد نیاوردند و چون آن گواهان را نیاوردند در پیشگاه خدا دروغ‌گویند! و اگر فضل و رحمت الهی در دنیا و آخرت شامل حال شما نبود در آن چه گفتید عذاب بزرگی بر شما می‌رسید! و وقتی شما آن را دهان به دهان نقل کردید با زبان‌های خود چیزی می‌گفتید که هیچ علم و اطلاعی از آن نداشتید و آن را امر ساده‌ای می‌پنداشتید در صورتی که آن نزد خدا بزرگ بود! چرا هنگامی که آن را شنیدید نگفتید ما را نرسد که بر این مورد سخنی بگوئیم؟! خدایا! تو پاک و منزهی، این بهتان بزرگی می‌باشد. (۱۱ - ۱۶)

خدا شما را اندرز می‌دهد که اگر مؤمن هستید هرگز نظیر آن سخنی بر زبان نیاورید. و خدا آیات را بر شما بیان می‌دارد و خدا دانای فرزانه است. کسانی که دوست دارند امر زشت و منکری در بین مؤمنان شایع گردد در دنیا و آخرت برای آنان عذاب دردناکی باشد. خدا می‌داند و شما نمی‌دانید! و اگر فضل و رحمت الهی بر شما نبود (البته هلاک می‌شدید) و به راستی که خدا مهربان رحیم است. (۱۷ - ۲۰)

ای کسانی که ایمان آورده‌اید به دنبال شیطان نروید. شیطان هر کس را که از او پیروی کند به زشتکاری و کارهای ناپسند دستور می‌دهد. و اگر فضل و رحمت خدا بر شما نبود هرگز کسی از شما (از گناه و زشتی) پاک نمی‌شد و لیکن خدا هر که را خواهد پاک گرداند و او شنوای دانا است. و مبادا که کریمان و توانگران (بر اثر رنجشی) سوگند خورند که بر

۱. تهمت بزرگی به دروغ به عایشه بستند که به عنوان افک گفته شد و این آیات در رد آن است.

خویشاوندان و مسکینان و مهاجران در راه خدا چیزی ندهند. آنها باید درگذرند و عفو کنند. آیا دوست ندارند که خدا هم بر شما عفو کند و خدا آمرزگار مهربان است! (۲۱ - ۲۲)

کسانی که به زنان با ایمان شوهردار، و به دور از فسق و فجور، نسبت زنا دهند در دنیا و آخرت ملعون باشند و عذابی دردناک دارند! روزی که زبان‌ها و دست‌ها و پاهای آنها بدان چه می‌کردند شهادت دهند، در آن روز خدا کیفری را که شایسته آنها است به آنان می‌دهد و بدانند که خدا همو حق آشکار است. زنان پلید شایسته مردان پلیدند و مردان پلید لایق زنان پلید. زنان پاکیزه در خور مردان پاکیزه‌اند و مردان پاکیزه شایسته زنان پاکیزه. آنها از شایعات و آن چه گفته می‌شود مبرایند و مغفرت و روزی گرامی دارند. (۲۳ - ۲۴)

ای کسانی که ایمان آورده‌اید جز خانه‌های خود به خانه‌های دیگران وارد نشوید مگر آن که اجازه یافته بر اهل آن سلام کنید. این کار برای شما بهتر است باشد که پند بگیرید! و اگر کسی را در آن نیافتید بدان داخل نشوید تا اجازه یابید. و اگر گفته شود برگردید بازگردید که این برایتان پاکیزه‌تر است و هر چه می‌کنید خدا بدان دانا است. بر ورود شما به خانه غیرمسکونی، که کالائی در آن دارید، گناهی نیست. آن چه را که آشکارا و یا پنهان کنید خدا می‌داند! (۲۷ - ۲۹)

(ای رسول) به مردان مؤمن بگو که چشم‌های خود را (از نگاه ناروا) بپوشانند و شرمگاه‌های خود را محفوظ دارند این بر آنان پاکیزه‌تر است بی‌گمان خدا بر آن چه می‌کنید آگاه است! و به زنان مؤمنه بگو که چشم‌های خویش را (از نگاه ناروا) بپوشند و عورت‌ها و شرمگاه‌های خود را محفوظ دارند و زینت‌های خود را جز آن که (قهراً) ظاهر باشد، بر دیگران آشکار نسازند و باید گریبان‌های خود را با مقنعه‌هایشان بپوشانند و زینت‌های خود را جز برای شوهران خود، یا پدر خویش، یا بچه‌هایی که هنوز بر عورت و شرمگاه زنان آگاه نشده‌اند، آشکار نسازند. و نیز برای آگاه ساختن دیگران از پیرایه‌ای که بدین سان مخفی داشته‌اند پاهای خود را بر زمین نکوبند. ای مؤمنان جملگی بر خدا توبه کنید باشد که رستگار شوید! (۳۰ - ۳۱)

و تزویج کنید زنان بی‌شوهر از کسان خود و غلامان صالح خویش و کنیزانتان را. اگر بی‌چیز باشند خداوند آنها را از فضل و رحمت خود بی‌نیاز گرداند و خدا وسعت و فراخی‌دهنده دانا است. آنان که (مالی برای نکاح) نیابند عفت پیش گیرند تا خدا به لطف خویش غنی و بی‌نیازشان گرداند. از بردگانتان آنهایی که تقاضای بازخرید دارند اگر خیری در آنها بدانید درخواست‌شان را اجابت کنید و از آن چه خدا از مال دنیا به شما عطا کرده به آنان بدهید. و کنیزانتان را که مایلند به عفت زندگی کنند برای کسب مال دنیا به زنا و مدارید و هر کس از آنها که با اکراه به زنا وارد شود خدا بعد از اکراه آنها آمرزگار مهربان است! ما به یقین آیات روشنی بر شما فرستادیم و از آنهایی که قبل از شما در گذشته‌اند برای عبرت شما و پند و موعظه بر اهل تقوی مثل و داستان آوردیم. (۳۲ - ۳۴)

خدا نور آسمان‌ها و زمین است. نور او در مثل به چراغ‌دانی می‌ماند که در آن چراغی باشد و آن چراغ در میان بلوری که آن بلور گوئی ستاره درخشانی است. از درخت بابرکت زیتون افروخته می‌شود، که نه شرقی است و نه غربی. روغنش، اگر آتش هم بدان نرسد، روشنی‌بخش است، نوری است بر نوری. خدا هر که را خواهد با نور خویش هدایت می‌کند و خدا مثل‌ها را برای مردم می‌زند و او به همه امور دانا است! (این نور) در خانه‌هایی است که با اجازه خدا برافراشته شده و در آن نام او ذکر گردد و صبح و شام او را تسبیح گویند! مردانی، که کسب و تجارت، آنان را از یاد خدا و از برپا داشتن نماز و دادن زکات مشغول

نمی‌دارد و آنها از روزی می‌رسند که در آن دل‌ها و دیده‌ها پریشان شوند تا خدا بهتر از آن چه کرده‌اند به آنها پاداش دهد و از فضل و رحمت خویش بر آنها بیفزاید و خدا هر که را خواهد بی‌حساب روزی دهد. (۳۵ - ۳۸)

و کسانی که کفر ورزیدند اعمالشان به سرابی ماند در زمین هموار، که شخص تشنه آن را آب پندارد تا چون آنجا آید چیزی (از آب) درنیابد و خدا را نزد خویش یابد. پس خدا حساب او را بر وی تمام دهد و خدا زود به حساب می‌رسد! یا چون ظلماتی است در دریای ژرف، که موجی از بالا آن را فرا گرفته و بالای آن موج دیگری، و بالاتر از آن ابر است. ظلماتی که برخی بر بالای بعضی دیگر قرار دارد. چون دست خویش درآورد آن را (از تاریکی) نتواند ببیند. و هر که خدا بر او نوری قرار ندهد هیچ روشنی بر وی نخواهد بود! (۳۹ - ۴۰)

مگر ندیدی که هر چه در آسمان‌ها و زمین است، و مرغان بال‌گشاده در هوا خدا را تسبیح می‌گویند. جملگی نیایش و تسبیح خود می‌دانند و خدا داند که چه می‌کنند! فرمانروائی آسمان‌ها و زمین خاص خدا است و بازگشت به سوی او می‌باشد؟ مگر نبینی که خدا ابر را از هر سو می‌راند سپس آن را به هم می‌پیوندد و ابنوه و متراکم می‌گرداند و قطره‌های باران را بینی که از میان آن بیرون آید. و از آسمان از کوه‌هایی که در آن است (ابره‌ای متراکم) تگرگ می‌فرستد و آن را به هر کس که خواهد برساند و از هر کس که خواهد باز دارد. نزدیک باشد که تابش برق آن، چشم‌ها را خیره سازد و بینائی را ببرد! خدا شب و روز را به هم می‌داند. بی‌گمان برای صاحبان بصیرت در آن عبرت‌هایی می‌باشد! و خدا همه جنبنده‌گان را از آب آفرید پس برخی از آنها به شکم راه می‌رود و برخی بر دو پا حرکت می‌کند بعضی به چهار پا راه رود، خدا هر چه خواهد می‌آفریند زیرا او بر همه چیز توانا است. (۴۱ - ۴۵)

همانا ما آیات روشنی نازل کردیم و خدا هر که را خواهد به راه راست هدایت نماید. (منافقان) گویند ما به خدا و پیامبران ایمان آوردیم و فرمانبردار شدیم. (اما) بعداً گروهی از آنان روی بر می‌تابند و آنها ایمان آورنده نیستند! و هنگامی که به طرف خدا و رسولش فرا خوانده شوند تا خدا میان آنها داوری کند ناگهان گروهی از ایشان اعراض می‌نمایند! و اگر حق به طرف آنها باشد اذعان کنان به سوی او می‌آیند! آیا در دل‌های آنها بیماری است؟ یا هنوز شک دارند؟ یا می‌ترسند که خدا و پیامبرش بر آنها ستم کنند؟ (نه!) بلکه آنها خود ستمگارانند! (۴۶ - ۵۰)

بی‌گمان سخن مؤمنان، آنگاه که برای داوری در میانشان به سوی خدا و پیامبرش دعوت شوند، جز این نباشد که شنیدیم و اطاعت کردیم، و آنان رستگارانند! و هر کس که خدا و پیامبرش را فرمان برد و خداترس و پرهیزکار باشد آنان نجات‌یافتگانند. (۵۱ - ۵۲) (منافقان) به سختترین قسم‌ها به خدا سوگند خورند که اگر به آنان دستور جهاد بدهی حتماً بیرون می‌روند. بگو قسم مخورید. اطاعت به جا (بهرتر از سوگندتان است). همانا خدا بدان چه می‌کنید آگاه است. بگو به خدا اطاعت کنید و از رسولش فرمانبرداری نمائید. پس اگر رویگردان شدید جز این نیست که او بدان‌چه که بر عهده دارد عمل می‌کند و شما هم به آن چه بر عهده دارید. و اگر فرمان برید هدایت یابید. و بر پیامبر جز پیغام‌رسانیدن روشن وظیفه‌ای نمی‌باشد! (۵۳ - ۵۴)

خداوند به کسانی از شما که ایمان آورده و کارهای نیکو کرده‌اند وعده داده که آن را در این سرزمین خلیفه گرداند چنان که آنهایی را که پیش از ایشان بودند خلیفه گردانید. و

دینشان را، که بر آنها پسندید، فرمانروا سازد و ترسشان را به امن و آسایش مبدل نماید. (و فرماید) مرا بپرستند و چیزی را بر من شریک قرار ندهند. و هر کس بعد از آن کفر ورزد آنها خود تبهکاران باشند! و نماز برپا دارید و زکات بدهید و از پیامبر پیروی نمائید، باشد که مورد بخشایش قرار گیرید! کسانی را که کفر ورزیدند مبندار که در زمین عاجز کنندگان خدا باشند. جایگاه آنان آتش دوزخ است و چه بد است آن بازگشتگاه! (۵۷ - ۵۵)

ای کسانی که ایمان آورده‌اید باید بردگان، و نیز کسانی از شما که به حد بلوغ نرسیده‌اند، در سه موقع (در شبانه روز برای آمدن به نزد شما) از شما اجازه بگیرند، قبل از نماز صبح و هنگام ظهر که شما لباس‌های خود را در می‌آورید و بعد از نماز عشاء، که این سه وقت برای شما وقت عورت و خلوت است. بعد از آن سه موقع بر شما و بر آنان گناهی نیست که برخی (بدون اجازه) پیش برخی روند و بیایند. خدا این چنین آیات را بر شما آشکار می‌نماید و خدا دانای فرزانه است! و اگر فرزندان خود شما به حد بلوغ رسیدند همانند آنهایی که قبلاً گفته شد باید اجازه بخواهند. خدا آیات خود را این چنین بر شما بیان می‌دارد و او دانای فرزانه است! و بر زنان سالخورده که امید نکاحی ندارند گناهی نباشد که لباس‌ها (روپوش‌ها)ی خود را (پیش کسانشان) درآورند به شرطی که برای نشان دادن زیت آلاتشان نباشد. و اگر عفت پیش گیرند برای آنها بهتر است و خدا شنوای دانا است! بر نابینایان و لنگ و بر بیمار و بر خود شماها گناهی نیست که از خانه‌های خود، یا خانه‌های پدرانتان، یا مادرانتان، یا برادرانتان، یا خواهرانتان، یا عموها، یا عمه‌هایتان، یا دایی‌هایتان، یا خاله‌هایتان و یا خانه‌هایی که کلیدهای آنها در دست شما است، یا خانه‌ی دوستانتان، غذا بخورید چه این خوردنی دسته‌جمعی باشد یا تنها. و چون به خانه‌هایی داخل شدید بر خویشتن‌هایتان سلام بگوئید که آن درود بابرکت و پاکیزه‌ای از جانب خدا باشد. خدا این چنین آیات را بر شما بیان می‌دارد باشد که عقل خود را به کار برید! (۵۸ - ۶۱)

همانا مؤمنان کسانی هستند که به خدا و رسولش ایمان آورده‌اند و هنگامی که با پیامبر برای کاری گرد آیند تا از او اجازه نگیرند پراکنده نشوند. (ای رسول!) آنان که از تو اجازه می‌خواهند کسانی هستند که به خدا و رسول ایمان دارند و چون از تو برای بعضی کارهایشان اجازه خواهند به آنهایی که خواهی اجازه بده و برای آنها طلب آمرزش کن که همانا خدا آمرزگار مهربان است. (ای مؤمنان!) پیامبر را، چنان‌که همدیگر را در میان خود خطاب می‌کنید، مورد خطاب قرار ندهید. خدا کسانی از شما را که نهانی پشت همدیگر می‌خزند (و بیرون می‌روند) می‌شناسد. پس آنهایی که فرمان او را مخالفت می‌کنند باید حذر نمایند که بلائی بر ایشان برسد یا عذاب دردناکی پیش آید! بدانید که هر چه در آسمان‌ها و زمین است متعلق به خدا است و بی‌گمان حالت و وضعی را که شما درآئید می‌داند. و روزی که بدو بازگردانده شوند آنان را از آن چه می‌کردند با خبر می‌سازد و خدا به همه چیز دانا است. (۶۲ - ۶۴)

۱. پس از نزول آیه "یا ایها الذین آمنوا لا تکلوا اموالکم بینکم بالباطل" (سوره ۲ بقره. آیه ۱۸۸) مسلمانان از غذا خوردن با معلولین خودداری کردند و گفتند خدای تعالی منع کرد که اموال مردم را به باطل بخوریم چه کوران، لنگان، بیماران وقتی با ما سفره‌اند غذا خوردن کامل نتوانند و ممکن است ما از سهم آنها بخوریم. آیه فوق نازل شد و از این حیث از آنها رفع اشکال گردید.